

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av ett i Genève den 17 juni 1925 dagtecknat protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m. m.; given Stockholms slott den 16 januari 1930.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag samt med överlämnande av texten till ett i Genève den 17 juni 1925 dagtecknat protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m. m. vill Kungl. Maj:t härmed äska riksdagens godkännande av sistnämnda protokoll.

GUSTAF.

Ernst Trygger.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1930.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anför ministern för utrikes ärendena:

Vid föredragning den 27 november 1925 bemyndigade Kungl. Maj:t sändebudet i Bern att för Sveriges del underteckna det i Genève den 17 juni 1925 dagtecknade protokollet rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser samt av bakteriologiska stridsmedel. I enlighet

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 1 saml. 17 häft. (Nr 21.)

1

härmed undertecknades protokollet för Sveriges del den 7 december samma år, och jag anhåller nu att få underställa Eders Kungl. Maj:t frågan om protokollets ratifikation.

Ehuru ända sedan äldsta tider skadliga och giftiga ämnen samt rök och eld ofta använts vid krigföring, var det först under 1800-talet, som stridsmedel av detta slag på grund av naturvetenskapernas utveckling kommo att draga allmän uppmärksamhet till sig såsom varande särskilt grymma. Vid den första fredskonferensen i Haag, år 1864, antogs en deklaration angående förbud mot användande av projektiler, som endast hava till ändamål att sprida kvävande och fördärvliga gaser, och 1864 samt 1907 års Haag-konventioner angående lantkrigets lagar och bruk förbjuda användandet av gifter eller förgiftade vapen samt av vapen, projektiler eller ämnen, som äro ägnade att förorsaka onödiga lidanden. I trots härav använde under världskriget båda de krigförande parterna i stor utsträckning olika slag av gaser, varvid å ömse håll gjordes gällande, att motparten först tillgripit detta stridsmedel. I 1919 och 1920 års fredstraktater intogs en bestämmelse, enligt vilken tillverkning och införsel av kvävande, giftiga eller liknande gaser ävensom alla likartade vätskor, ämnen eller medel förbjödos för Tysklands, Österrikes, Ungerns och Bulgariens vidkommande, under hänvisning till att användandet därav vore förbjudet. Vid den s. k. avrustningskonferensen i Washington 1921—1922 avslutades av Amerikas Förenta Stater, Brittiska Riket, Frankrike, Italien och Japan ett fördrag rörande användandet av undervattensbåtar och skadliga gaser vid krigföring. Enligt detta fördrag förklarade sig signatärmakterna, under hänvisning till att användandet i krig av ovan nämnda gaser, vätskor, ämnen och medel med rätta fördömts av allmänna opinionen i den civiliserade världen och förbud häremot stadgats i fördrag, vartill flertalet civiliserade makter vore anslutna, godtaga ett sådant förbud och bundna därav sinsemellan, varjämte alla övriga civiliserade folk uppmanades att ansluta sig därtill, så att förbudet måtte universellt godkännas såsom en bindande folkrättslig regel. Detta förslag har emellertid på grund av dess bestämmelser rörande undervattensbåtar icke ratificerats och därför ej trätt i kraft.

Vid den konferens, som på inbjudan av Nationernas förbund i maj—juni 1925 avhölls i Genève för behandling av frågan om kontroll av den internationella handeln med vapen, ammunition och krigsmateriel, antogs på förslag av Amerikas Förenta Staters ombud det nu ifrågavarande s. k. gaskrigsprotokollet. I enlighet med ett från polsk sida framställt förslag omfattar detta protokoll jämväl bakteriologiska stridsmedel. I övrigt överensstämmer det i allt väsentligt med ovan anförda bestämmelse i 1922 års Washington-fördrag om undervattensbåtar och skadliga gaser. Protokollet träder i kraft för varje signatärmakts del från och med dagen för ratifikationsinstrumentets deponerande hos franska regeringen, och från denna tidpunkt skall sådan makt vara bunden i förhållande till övriga makter, som redan deponerat sina ratifikationsinstrument. Meddelande om anslutning till protokollet från stat, som icke undertecknat detsamma, skall jämväl riktas till franska regeringen, och anslutningen träder i kraft för den adhererande maktens vidkommande från och med

dagen för samtliga signatär- och adhererande makters underrättande därom. Protokollet har undertecknats av 38 stater, däribland som ovan framhållits Sverige, samt hittills ratificerats av följande stater, nämligen Belgien, Egypten, Finland, Frankrike, Italien, Jugoslavien, Polen, Rumänien, Spanien, Turkiet, Tyskland, Venezuela och Österrike. Vidare hava Kina, Liberia och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union i ovan angivna ordning anslutit sig till protokollet.

Såsom dåvarande ministern för utrikes ärendena vid föredragning av frågan om protokollets undertecknande anfört, hava de militära myndigheterna, vilkas yttrande i ärendet inhämtats, icke rest någon invändning mot att protokollet godtoges för Sveriges del, under förutsättning att Sverige därigenom varken förhindrades att, därest med Sverige krigförande makt skulle tillgripa gaskrig, självt använda sig av detta stridsmedel eller att redan i fredstid vidtaga förberedelser för mötande av en dylik eventualitet. Vid nyssnämnda tillfälle framhöll föredraganden därjämte, dels att protokollet gäller endast i förhållandet mellan stater, som anslutit sig till detsamma, dels att det torde vara uppenbart att, därest en till protokollet ansluten stat i strid med sina föredragsenliga förpliktelser skulle tillgripa gaskrig gentemot annan sådan stat, den sistnämnda ej längre i förhållande till förstnämnda stat vore bunden av protokollet; under sådana förhållanden vore det av väsentlig vikt för staterna att redan i fredstid kunna vidtaga erforderliga förberedelser för ett eventuellt tillgripande av ifrågavarande stridsmedel i krig. Ett biträdande av protokollet ansågs ej heller lägga hinder i vägen härför.

Då jag nu anser mig böra förorda, att proposition framlägges för riksdagen om protokollets ratifikation, vill jag betona, att nyssnämnda uppfattning torde, att döma av uttalanden från auktoritativt håll i skilda länder, kunna sägas vara allmänt vedertagen. Sålunda hava försök att utarbeta bestämmelser om förbud mot gaskrigsförberedelser i fredstid måst åtminstone tills vidare uppgivas, ej blott på den grund att det befunnits omöjligt att effektivt förebygga dylika, enär för fredliga ändamål erforderliga råämnena och industrier med stor lätthet kunna användas för framställning av kemiska stridsmedel, utan även med hänsyn till att det ansetts ofrånkomligt att tillerkänna staterna rätt att bereda sig till försvar mot gasanfall genom att anskaffa och anordna övningar med gasmasker o. dyl. samt att därvid anställa försök med olika gaser. Det är också allmänt känt, att sådana förberedelser ingå som ett led i de olika staternas försvarsanstalter, oavsett om de äro bundna av 1925 års protokoll eller ej.

Vad beträffar frågan om protokollets bindande verkan i förhållande till stater, som icke anslutit sig till detsamma eller som i krig åsidosätta dess bestämmelser, är att märka, att vissa stater, nämligen Belgien, Frankrike, Rumänien och Sovjetunionen vid ratifikationen, resp. anslutningen ansett sig böra göra ett förbehåll, enligt vilket protokollet icke är bindande annat än i förhållande till de stater, som undertecknat och ratificerat eller anslutit sig till detsamma, samt detta skall eo ipso upphöra att vara bindande i för-

hållande till varje fientlig stat, vars väpnade styrkor eller bundsförvanter icke iakttaga de förbud, som däri stadgas. Därjämte har Spanien vid ratifikationen uttryckligen förklarat sig ikläda sig protokollets förpliktelser under förutsättning av reciprocitet. I detta sammanhang må även omnämnas, att Nationernas förbunds förberedande nedrustningskommission vid sitt möte i april—maj 1929 beslöt i sitt utkast till nedrustningskonvention intaga en bestämmelse om förbud mot gaskrig med uttryckligt angivande av att densamma endast skall gälla under förutsättning av reciprocitet, under det att samtidigt ett ovillkorligt förbud mot användande av bakteriologiska stridsmedel antogs. Det av de nyss nämnda fyra makterna gjorda förbehållet, med vilket det spanska förbehållet torde kunna i sak jämföras, synes snarast vara avsett att fastslå en tolkning av protokollets bestämmelser, som såvitt veterligt icke från något håll bestritts och väl ej heller rimligen kunnat bestridas. Reciprocitetsprincipen synes sålunda vara uttryckligen fastslagen i protokollets text, enligt vilken parterna förklara sig »gentemot varandra» bundna av den däri innehållna förklaringen samt densamma blir bindande för varje signatärmakts vidkommande från och med dagen för deponeringen av dess ratifikationsdokument gentemot »övriga makter, vilka redan skridit till deponering av sina ratifikationer». Vidare måste det anses ligga i sakens natur, att en internationell överenskommelse av denna art icke kan vara bindande i förhållande till en stat, som själv åsidosätter densamma, vare sig detta särskilt angivits eller ej. Det förefaller under sådana förhållanden överflödigt att för Sveriges del göra ett liknande förbehåll.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag därför hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte i proposition äska riksdagens godkännande av ifrågavarande protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m. m.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

K. Y. Vendel.

Bilaga.

(Översättning.)

Protocole.

Les Plénipotentiaires soussignés, au nom de leurs Gouvernements respectifs:

Considérant que l'emploi à la guerre de gaz asphyxiants, toxiques ou similaires, ainsi que de tous liquides, matières ou procédés analogues, a été à juste titre condamné par l'opinion générale du monde civilisé,

Considérant que l'interdiction de cet emploi a été formulée dans des traités auxquels sont Parties la plupart des Puissances du monde,

Dans le dessein de faire universellement reconnaître comme incorporée au droit international cette interdiction, qui s'impose également à la conscience et à la pratique des nations,

Déclarent:

Que les Hautes Parties Contractantes, en tant qu'elles ne sont pas déjà Parties à des traités prohibant cet emploi, reconnaissent cette interdiction, acceptent d'étendre cette interdiction d'emploi aux moyens de guerre bactériologiques et conviennent de se considérer comme liées entre elles aux termes de cette déclaration.

Protocol.

The undersigned Plenipotentiaries, in the name of their respective Governments:

Whereas the use in war of asphyxiating, poisonous or other gases, and of all analogous liquids, materials or devices, has been justly condemned by the general opinion of the civilised world; and

Whereas the prohibition of such use has been declared in Treaties to which the majority of Powers of the world are Parties; and

To the end that this prohibition shall be universally accepted as a part of International Law, binding alike the conscience and the practice of nations;

Declare:

That the High Contracting Parties, so far as they are not already Parties to Treaties prohibiting such use, accept this prohibition, agree to extend this prohibition to the use of bacteriological methods of warfare and agree to be bound as between themselves according to the terms of this declaration.

Protokoll.

Undertecknade, befullmäktigade ombud förklara å sina respektive regeringars vägnar,

i betraktande av att användandet i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser ävensom av alla likartade vätskor, ämnen och medel med rätta fördömts av den allmänna opinionen i den civiliserade världen och

i betraktande av att förbud mot sådant användande förekommer i traktater, vartill flertalet av världens stater anslutit sig, samt

i syfte att göra nämnda förbud allmänt erkänt såsom en del av folkrätten, i lika mån bindande för nationernas samvete och handlings-sätt,

att de Höga Fördragsslutande Parterna, i den mån de icke redan äro anslutna till traktater, vilka förbjuda sådant användande, erkänna nämnda förbud, överenskomma att utsträcka detsamma att gälla användandet av bakteriologiska stridsmedel samt erkänna sig gentemot varandra bundna av denna förklaring.

Les Hautes Parties Contractantes feront tous leurs efforts pour amener les autres États à adhérer au présent Protocole. Cette adhésion sera notifiée au Gouvernement de la République française et, par celui-ci, à toutes les Puissances signataires et adhérentes. Elle prendra effet à dater du jour de la notification faite par le Gouvernement de la République française.

Le présent Protocole, dont les textes français et anglais feront foi, sera ratifié le plus tôt possible. Il portera la date de ce jour.

Les ratifications du présent Protocole seront adressées au Gouvernement de la République française qui en notifiera le dépôt à chacune des Puissances signataires ou adhérentes.

Les instruments de ratification ou d'adhésion resteront déposés dans les archives du Gouvernement de la République française.

Le présent Protocole entrera en vigueur pour chaque Puissance signataire à dater du dépôt de sa ratification et, dès ce moment, cette Puissance sera liée vis-à-vis des autres Puissances ayant déjà procédé au dépôt de leurs ratifications.

En foi de quoi les Plénipotentiaires ont signé le présent Protocole.

The High Contracting Parties will exert every effort to induce other States to accede to the present Protocol. Such accession will be notified to the Government of the French Republic, and by the latter to all signatory and acceding Powers, and will take effect on the date of the notification by the Government of the French Republic.

The present Protocol, of which the French and English texts are both authentic, shall be ratified as soon as possible. It shall bear to-day's date.

The ratifications of the present Protocol shall be addressed to the Government of the French Republic, which will at once notify the deposit of such ratification to each of the signatory and acceding Powers.

The instruments of ratification of and accession to the present Protocol will remain deposited in the archives of the Government of the French Republic.

The present Protocol will come into force for each signatory Power as from the date of deposit of its ratification, and, from that moment, each Power will be bound as regards other Powers which have already deposited their ratifications.

In witness whereof the Plenipotentiaries have signed the present Protocol.

De Höga Fördragsslutande Parterna skola på allt sätt bemöda sig att förmå övriga stater att ansluta sig till förevärande protokoll. Sådan anslutning skall meddelas Franska Republikens regering och av denna delgivas alla signatär- och adhererande makter. Den skall äga giltighet från och med dagen för underrettelsens lämnande genom Franska Republikens regerings försorg.

Detta protokoll, vars franska och engelska texter skola äga enahanda vitsord, skall snarast möjligt ratificeras. Det skall dagtecknas denna dag.

Ratifikationerna till detta protokoll skola tillställas Franska Republikens regering, vilken skall om deras deponerande underrätta samtliga signatär- och adhererande makter.

Ratifikationsinstrumenten och adhesionsakterna skola förbliva deponerade i Franska Republikens regerings arkiv.

Detta protokoll skall för varje signatärmakts vidkommande träda i kraft å dagen för deponeringen av dess ratifikation, och från och med denna tidpunkt skall ifrågavarande makt vara bunden gentemot övriga makter, vilka redan skridit till deponering av sina ratifikationer.

Till yttermera visso hava de befullmäktigade ombuden undertecknat detta protokoll.

Fait à Genève, en un
seul exemplaire, le dix-
sept juin mil neuf cent
vingt-cinq.

Done at Geneva in a
single copy, this seven-
teenth day of June, One
Thousand Nine Hundred
and Twenty-Five.

Som skedde i Genève,
i ett enda exemplar, den
17 juni 1925.

(Underskrifter.)
